

עין משפט‏ **נר מצוה**

ג:

יב א מיי פֿ'ד מהל' שנועות הלכה כ:

יג ב מיי פֿיי מהל' קרבן

פסח הלכה יא:

יד ג מיי שס הלכה א:

טו ד מיי שס הלכה יא ופֿי"ח מהל' פסולי מוקדשין הלכה ט:

רבינו חננאל

רדחנין דומיא דמראות נגעים מה התם שאת ותולדתה בחרת ותולדתה כולוה לחיובא. ושני מתני' לפלוג' ר' ישמעאל היא וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי קרבן אבל מלקות מחייב ומתני' דהכא דמחייב בארבעת' מלקות הוא דמחייב וכדרכא דאמר שוא ושקר אחד הוא.

הלא תראה א' ודבולחות הראשונים כתיב לא תענה ברעך עד שקר. וכלולות האחרונים כתיב לא תענה ברעך עד שוא. ומיכן אמר רבה במסכת תמורה בתחלתה בפירוש רבתא תורה שבעת שקר דומיא דשבעות שוא. מה שבעות שוא שהוא לשעבר ולוקין עליה. דא"ר יוחנן משום ר' מאיר כי לא ינקא ה' ביד' של מעלה הוא דאין מנאין אותו אכל' אכל ביד' של מטה מליין אותו ומנאין אותו. מיכן לשבעות שוא שלוקה. אף שבעות שקר לשעבר וכתוב ו תשבעו בשמי לשקר. פ'י כשם שלוקה על שבעות שוא כך לוקין על שבעות שקר. וזכין דאוקימ' בשתיים שהן ד' כוליה לחיובא למלקות אקשינן עליה הוא שבעות שאוכל ולא אכל (שבעות)

[לוח] שאין (כה) [בב] מעשה (היא) [הוא] אמאי חיוב. ופרקינן ר' ישמעאל סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. והני מילי בנשבע מחייב ר' ישמעאל בלאו שאין בו מעשה מלקות. דגוסינן בתחלת תמורה אמר ר' יוחנן ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי כל לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ושאיין בו מעשה אין לוקין עליו חזון מן הנשבע והומימר והמקלל את חבריו בשם.

א' דאי לא תימא הכי קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל הכא אמר אדר' שאין בו מעשה לוקין עליו ובתחלת מכות א' קתני בהדיא ר' ישמעאל אומר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מאי טעמא לעשות את כל דברי התורה הזאת כתיב. ואקשינן כיון דאוקימנא מתני' דהכא לר' ישמעאל והוא סתמא דמתני' לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואמר ר' יוחנן כל סתם משנה הלכתא כוותיה הויא אמר ר' יוחנן בנשבע שיאכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה אינו לוקה משום שהיה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ופרקינן ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח. דתנן בפרק כיצד צולין את הפסח אבל המותר בפסח הטהור אינו לוקה מ'. ואמרין וממאי דהאי מתני' דר' יעקב היא משום דהוה ליה לאו הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הוא שאין לוקין עליו. אלא האי סתמא אשכח. דתנן שבעה

א' עיי בתוס' כחן דיי' בפירוש שהביאו לגברי רבינו.
ב' עיי בתוס' מד"ה וכדרכא ומד"ה בפירוש דפירוש ג"כ מדברי רבינו
ג' [דף י"ג:]

הא דומיא דמראות נגעים קתני. הא דלא פריך מיניאות השנת

משום דליאות גופייהו לא ידעינן דהוו ככולהו לחיובא אלא

מדומיא דמראות נגעים לקמן בפירקין (דף ה.): **לַעוֹלָם בַּר'**

ישמעאל. לקמן (דף ד.) מפרש אמאי לא מוקמינן לה נמי כר' עקיבא:

אבל יענין מלקות חיובי מחייב ובדרבא

דאמר התם (דף כה.) אכלתי ולא אכלתי שקר ואזהרתיה מלא תשבעו צמי לשקר אוכל ולא אוכל עובר בלא יתל ואזהרו שוא נשבע לשנות את הידוע ואליביה מסקינן בפירוש ריבתה תורה אכל רב דימי אמר התם אכלתי ולא אכלתי שוא ולא זריכנא להאי ריבתה תורה ולדידיה לא מימוקמא ד' שהן ד' דלא מפרשי טפי הני מהני למלקות ולפי זה למאי דמסיק קסבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מיתמה לר"י דמאי מיפרשי הני טפי מהני וגרסא דאף על גב דלענין מלקות כולחו שוין מ"מ שיך ספיר למיתני זהו ד' שהן ד' משום דבשתיים קרבן נמי אית זהו אע"ג דמתניתין לא איירי אלא במלקות וריצנ"א פ"י דסוגיא זו כרצין כדפי' ולדידיה מיפרשי טפי אוכל ולא אוכל מאכלתי ולא אכלתי דפשטי' דלא תשבעו משמע להבא כדפירש בקונט' גבי רב דימי דהכי קאמר רחמנא לא תשבעו צמיי כדי לשקר צשבעה לאכור זמן ואפי' רצין מודה והא דמפיק ליה מפשטיה ומוקי לה בצלכלתי ולא אכלתי היינו משום דלהבא נפקא מלא יתל ולהכי חשיב הכא אכלתי ולא אכלתי שהן ד' דלא מיפרשי משום דקרא לא משמע אלא להבא ולא מוקי ליה בצלכלתי ולא אכלתי אלא משום דלא ניחא ליה לאוקומי בלאו ימירא:

ובדרבא. תימא דאמאי מיימי

מילתיה דרבא אדרבה ה"ל לאמריי מילתיה דר' יוחנן דלמרת' לשוא לשוא שמי פעמים אס אינו ענין לשבעות שוא תנהו ענין לשבעות שקר דממילתיה דר' יוחנן הוה לקי אפילו בצאכל ולא אכל אי לאו מילתיה דרבא וי"ל דהיינו דפריך בשלמא אכלתי ולא אכלתי כדרבא אלא אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה לאו ומשני דקסבר ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו פירוש וזית ליה דרבא א' אלא דריש לשוא לשוא צ' פעמים אס אינו ענין לשבעות שוא תנהו ענין לשבעות שקר צין אוכל ולא אכל צין אכלתי ולא אכלתי:

בפירוש ריבתה תורה. פירש בקונט' מלשוא לשוא צ' פעמים ואין גרסא דאין זה בפירוש דלההיא דרשא גופה

פריך לקמן (דף כה.) ומאי שנא פירוש דאפי' אוכל ולא אכל נמי אלא גרסא כפירוש ר"ס דפירש בפירוש ריבתה תורה דצדכרות הראשונות כתיב (שמות כ) לא תענה בצרעך עד שקר וצדכרות אחרונות כתיב (דברים ה) עד שוא לומר דשוא ושקר אחד הן: **א' הבי קשיא** הך **דאמ' הן ה'רוקין**. פירש בקונטרס דל"ג ליה משום דלמסקנא דהכא מיי סבר דאין לוקין עליו ופריך התם אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי לפי המסקנא דהכא ועי"ל א' דהתם רוצה ליישב דרבי ישמעאל דקאמר התם חייבי מיתות צ"ד ישנן בכלל מלקות אפי' למ"ד אין לוקין עליו ולמאי דפרישי' דדוקא הכא סבר רבי ישמעאל דלוקין עליו מלשוא שוא אחי ספיר: **התראת** ספק היא. אכל משום דהוי לאו שאין בו מעשה לא מיפטר דקסבר ריש לקיש דלוקין עליו ומיתמה דבפ' ד' מיתות (פסאדרין דף סה: ושם) פטר ר"ל חסמה והנהיגה בקול דעקימת שפתיו לא הוי מעשה וי"ל דהתם אליבא דרבנן קאמר דזהשוכר את הפועלים (צ"מ דף ט: ושם) פריך ליה רבי יוחנן ממתני' דאס המיר מומר וסופג את הארבעים ומשני

שארין בו מעשה דקא פטר ליה למותר דלמא ר' יהודה היא ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הוא שאין לוקין עליו. אלא האי סתמא אשכח. דתנן שבעה

שבועות שתיים פרק ראשון שבועות

מה הסס כולהו לחיובא. שאף התולדות נגעים הן וכשטיהר מצוי עליהן קרבן טהרה: **וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר קרבן**. קאמר ובשוגג אכל מלקות אס הויד והתרו צו חיובי מייחייב ומתניתין צמודי קמיירי ומלקות: **וכדרכא**. כלומר וא"ת לאו שאין צו מעשה

הוא ואין לוקין עליו על זה לוקין כדרכא דבפ"ג [כה.]. אמרינן שלוקין על שבעת שוא וילפינן מכי לא ינקא ה' א' ה' הוא דלא ינקא אכל צ"ד מלקין אותו ומנאין אותו ופרכין עלה אשכחן שבעת שוא והוא נשבע לשנות את הידוע כגון על האיש שהוא אשה ועל האנן שהוא זה [צמן לקמן ע.]. דשוא משמע דבר שאינו של כלום כמו (ישעיה ה) מושבי העון צחצחי השוא שבעת שקר מנא לן שבעה שאינו יכיר אס אמת אס לאו ואמר' לשוא לשוא צ' פעמים אס אינו ענין לשבעות שוא תנהו ענין לשבעות שקר ואמר רבא התם [כג.]. הך שבעת שקר דקא מרצינן מרצויא דלשוא לשוא לא רבתה מורה אלא לשקר דלשעבר כגון אכלתי או לא אכלתי שמשעה שנשבע יתמה שבעה מפיו לשקר דומיא לשבעות שוא דלהכי אפקה צלשון שוא למימרא דבלשעבר קמיירי מה שוא לשעבר נשבע לשנות את הידוע עבר את השבעה משיאתה מפיו: **בשלמא אכלתי ולא אכלתי**. כלומר שהן ארבע לא משכחת לה דבשלמא על שמים דלשעבר לקי כדרכא ועל לא אוכל ואכל נמי לקי דלאו שיש צו מעשה הוא דבשעה שאלע עבר על לא תשבעו א' ואכלתי מעשה הוא: **אוכל ולא אכל לאו שאין צו מעשה הוא**. שמאליו ציושב ואינו אוכל עובר על השבעה ושבעה שאינה לשעבר לא איתרבי מלשוא לשוא צ' פעמים דהא אמרינן דומיא לשבעות שוא ריבתה: **קסבר רבי ישמעאל**. צכל תמורה כולה לאו שאין צו מעשה לוקין עליו ואין צריך לגבות: **קשיא הך דאלו הן הלוקין כו'** לא גרסינן ותלמיד טועה שהוקשה לו כתבה צגליון ספרו קשיא לי הך דאלו הן הלוקין וכתבהו סופרים צגמרם והתלמיד טעה שאינה קושיא דההיא לאו רבי ישמעאל גופיה אמרה אלא סוגיא דגמרא פרכה התם א' דליין לר' ישמעאל מלקות מנא' לא תשמוד לעשות את כל דברי וגו' א' ודריש כל ופרכינן אי הכי לאו שאין

צו מעשה נמי ומשנינן לעשות כתיב וקשיא ליה לאותו תלמיד דהוה ליה לטויי התם אין הכי נמי לר' ישמעאל לוקין אלאו שאין צו מעשה ולאו קושיא היא דהא דלמרינן הכא לר' ישמעאל לוקין לא מיתוקמא דעל כרחך צצקינן להא אורחא צסוף שמעתין [צמן ד.]. ומוקמינן מתני' רבי היא ולקרבן: **אי הכי**. דמתני' במלקות וסתם לן לאו שאין צו מעשה לוקין עליו קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: **דאמרי פרוייהו אין לוקא**. ומ"מ מולקין צטעמנו של דבר טעמא דהייצ מר לא הייצ מר ומר לית ליה טעמא דמר ולקמן מפרש פלוגמיייהו: **סתמא אחרינא אשכח**. דאין לוקין על לאו שאין צו מעשה: **המוסרי צטסור**. צפסח טסור וכשר: **הסוצר**. את העצם צטומא אינו סופג את הארבעים. המותר צטסור אפילו צטסור וכ"ש צטומא: **וממאי**. דהאי סתמא רבי יעקב היא דאמר טעמא דהמותיר אינו לוקה משום לאו דאין צו מעשה הוא: **אחר לא פעשה**. אס תותיר ועצרת על לאו צאכ שטרפנו נתקו הכתוב צעשה זה מעושנן של שאר לאוין לומר זה ענשו ותקתה צעירתו שיטרפנו: **לא מן השם הוא זה**. לא מטעם זה המלקות צטל צו אכל כל עצמו אין צו מלקות לפי שאין צו מעשה:

ר"ל הא מני ר' יהודה היא כלומר ואנא אמרי אליבא דרבנן: **אכל** המותר משום לא תותיר ולא סוצר צטמא משום לא תשכור (שם טו.). ליתן עשה אחר לא תעשה. כל לאו שמתק לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו, אס תסבור על הלאו עשה זאת ומיכל, וסוד דלא דמי ללאו דחסומה שהמלקות נמקן לו (שם). לומר שאין לוקין עליו. שמשמע שזה ענינו של לאו, שאס המותר יטרפנו ויפטר (שנהדרין טג.). שהעשה האמור אמריו תקנתו ויפטרנו על עצירת הלאו (מכות ד.ד.).

מסורת הש"ס

א' לקמן כה., ג' שבת מו. וש"ץ. א' מכות טו: תמורה ג: פסחים כג: [צמן כה. כח:]. ד' פסחים פג. פד. מכות יז. ס' פסחים פד. פסאדרין כג. מולין פג: תמורה ד: מכות ד: עז., א' לקמן כה. כז: תמורה ג: א' [שמות כ.], ב' [ויקרא יט.], ט' [מכות יג.], י' [דברים כח.], כ' [צמן כה.].

תורה אור השלם

1. בבית אהרן יאכל לא תרצא מן הבית מן הקשר חוצה וְעָצַם לא תשבור בו: שמות יב מו 2. וְלֹא תוֹתִירוּ מִפְּנֵי עֵד בְּקֶרֶךְ וְהִתְקַר מִפְּנֵי עֵד בְּקֶרֶךְ בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֶה: שמות יב י

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ובדרבא ובר' אלא דריש לשוא לשוא אלא פשטי' עיי משניות דברי ריבז ס' רנה: ד"ה אי ובר' דהתיר רוצה ליישב. ענין זה בתוס' מולין דף ע: ד"ה קטל:

מוסף רש"י

דומיא דשבעות שוא. מלאפיקה צלשון שוא (קטן כ:). מה שוא לשעבר. נשבע לשנות את הידוע אלסם. אף שקר נמי לשעבר. איתרביא למלקות ולא לשקר דלהבא (קטן כא.). הלכה כסתם משנה. רבי הוא סויד המטעה וכסלה דברי חסס וישרו צעניו שחלן סתם ולא הוכיר שס אומרו עליה. כדי שלא יהו שגויה מפי ימיר וגדלון כאילו נסנו מפי המדוברים ועשו כמזמן (ביצה ב.). דאמרי תרוייהו אינו לוקה. פסור ממלקות דלא תשא (פסחים גג.) ומיור טעמיה דמר לאו כי טעמיה דמר עבר כד דבור של התראה (מכות טו:). אוכל ולא אכל, עבר צו שבעתו כסוהא יושב ונעל ואין כאן מעשה, והתרתה ספק נמי הויה שהיה מלה זמן לשבעות לא (שם). משום דהוה היא שאין בו מעשה. אכל משום התרתה ספק לא הוה מפטר, דתרתה ספק שמה התראה (שם טו.). התרתה ספק היא. וסי מתריה ציה אכלהו איוס מן מעבור על השבעה, שמה יעבור שמה לא יעבור על התרתה, ענין יס שהות ציוס (פסחים גג.) ואין התרתה יכול לכיון שיעבור איוס תחון כדי דבור של התראה (קטן כה.) דלא אמרו ציה האור כן שחאל הככר ששבעת עליו, יכול לומר אין לי בית מיוסם בהתראה זו, דלכמי יס לי שהות, וכן כל איוס כולו, ואפילו כי עבר איוס יכול לומר שסות איומי ולא מסכריה לא בשבעה ולא בהתראה ואינו לוקה (תמורה ג.). אכל משום לאו שאין צו מעשה לא הוה מפטר, דקסבר לאו שאין צו מעשה לוקין עליו (מכות טו.). אפילו צטסור בטהור. אפילו צטמא (פסחים טד.) וכ"ש צטמא (שם גג.). והשובר בטמא אינו לוקה. לא